

המנהג להניח פתיתים

החמץ מחזר אחריהם גם כן למוצאם, כדי לבערם למחרת עם יתר החמץ שברשותו, הוא מנהג שיש לו סמך בדברי האחרונים. ועל פי הקבלה יש להניח עשר חתיכות (אבל אין צורך שיפזרם דוקא בעשרה מקומות). וכל חתיכה מהפת תהיה פחותה מכזית, ויעטפם בנייר כדי שלא יתפזרו מהפירורים בבית שהוכשר קודם לכן. ואם לא מצאו חתיכה או שתים מהן, אין צריך לטרוח לחזר אחריהם למוצאם, אלא אפשר לסמוך על ביטול החמץ שמבטל לאחר הבדיקה.

10. שו"ת מנחת יצחק חלק ח סימן לה

ע"ד אחד שנוסע מביתו עם כל ב"ב איזה ימים קודם פסח, וצריך לבדוק ביתו מחמץ בלילה קודם נסיעתו, אם קודם בדיקה זו צריכים ג"כ להניח פתיתי חמץ, ואם אפילו אינו מניח, אם צריך ליקח עמו הפרורין שימצא בבדיקתו לשרפם ערב פסח, וכהדג"ק בירר להלכה דא"צ להניח פתותי חמץ, ואף א"צ ליקח עמו מה שמצא בבדיקתו. ... וזה נוסף על הטעם שכתבו בהפתיתין משום הברכה, ולפי הלכה אין מברכין רק בליל י"ד וכן דינא דהצנעת החמץ לשריפה הנ"ל.

11. דרשו

מאידך הגרי"ש אלישיב כתב שלפי מה שמובא בשם האר"י שיש סוד גדול בהנחת הפתיתים, אפשר שיש להניח פתיתים גם כשבדוק קודם י"ד

האם בדיקה לפני ליל י"ד מועילה

12. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף ז עמוד ב

תנו רבנן: אין בודקין לא לאור החמה, ולא לאור הלבנה, ולא לאור האבוקה, אלא לאור הנר

13. תלמוד ירושלמי מסכת פסחים פרק א הלכה א

ניחא לא לאור הלבנה ולא לאור הככבים אלא לאור חמה וכי יש חמה בלילה. הדא אמרה אפי' ביום צריך לבדוק לאור הנר.

14. ר"ן על הרי"ף מסכת פסחים דף א עמוד ב

ואיכא מ"ד שאם בא להקדים לבדוק ב"ג שרשאי והוא שיבדוק לאור הנר שאפי' ביום צריך אור הנר כדתני' אין בודקין לא לאור החמה ואמרי' עלה בירוש' (הלכה א) וכי יש חמה בלילה הדא אמרה אפי' ביום צריך בדיקה לאור הנר הלכך כי תנא אין בודקין לא לאור החמה כו' אלא לאור הנר מתוקמא או שעבר ולא בדק ליל י"ד או שבא להקדים ב"ג וכן דעת הר"ז הלוי ז"ל וליתא דהתם בירושלמי משמע שאם בא להקדים ביום י"ג אינו רשאי ולפיכך אם בא להקדים לבדוק ביום י"ג לאור הנר אינו רשאי:

15. תרומת הדשן סימן קלג

שאלה: הרבה בני אדם נוהגים לטאטא ולכבד כל חדרי ביתם ב' או ג' ימים קודם י"ד. ובאור י"ד מניחים להם ג' או ד' פתיתין במקצת חדרים. וכשבודקים ומוציאים אילו הפתיתים שהניחו להם בני ביתם מפסיקים שוב לבדוק, שפיר דמי או לאו? תשובה: יראה דמילתא דפשיטא הוא דלא יאות אינון עבדי. דבגמרא פ"ק דפסחים כתב בהדיא, דאם כבדו וטאטאו הבית קודם לכן, אפ"ה צריך לחזור ולבדוק. אלמא דכביבוד לחוד לא סגי. ואף על גב דמסיק התם, משום שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה, ואיכא למימר דהיכא דעביד בדיקה כ"ש באור י"ד די בכך אחר הכיבוד, דמהשתא לא תחלוך בין בדיקה לבדיקה. מ"מ כתב נמי התם טעם אחר דכביבוד לחוד לא סגי, משום דילמא מישתכח בגומא. וא"כ במה יצאו החדרים מחובת בדיקה. ואף כי אין להקל במצוה זו דאחמור בה דרבנן טובא, וצריך לבדוק בדיקה גמורה לחורין ולסדקין בכל חדרי הבית שמכניסים בהן חמץ.

1. רמ"א אורח חיים הלכות פסח סימן תלב סעיף ב

הגה: ונוהגים להניח פתיתי חמץ במקום שימצאם הבודק, כדי שלא יהא ברכתו לבטלה, (מהר"י ברי"ן). ומיהו אם לא נתן לא עכב, דדעת כל אדם עם הברכה לבער אם נמצא. (כל בו).

2. ט"ז אורח חיים סימן תלב ס"ק ד

(ד) ומיהו אם לא נתן כו'. וכן ראוי לנהוג לכתחלה דחיישי' שמא יניחנו במקו' שלא ימצאנו הבודק וברכה לבטל' אין כאן דהברכ' קאי על מה שיבע' למחר בודאי אלא שמהיו' מתחיל ע"י הבדיק':

3. חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קיט סעיף כב

יש נוהגין להניח פתיתי חמץ במקום שימצאם הבודק, דחוששין שמא לא ימצא כלום ותהיה ברכתו לבטלה. ואין לחוש, שהרי על כל פנים יבער למחר מה שמשייר, והבדיקה היא לצורך הביעור (תל"ג וכן דעת הגר"א שא"צ להניח):

4. שו"ת יחוה דעת חלק ה סימן לא

והגאון יעב"ץ בספר מור וקציעה (שם) כתב, שהגאון מר אביו החכם צבי היה לועג על המניחים פתיתים כדי שימצאם הבודק, ואף על פי שהבאר היטב כתב כן בשם האר"י, הוא ז"ל היה בקי בכל כתבי האר"י, ושמע מינה שסובר שלא אמר כן האר"י מעולם וכו'. ע"ש. ובאמת שכן כתב בספר פרי עץ חיים בשם האר"י ז"ל.

5. דרשו

והחזו"א לא נהג מנהג זה

6. משנה ברורה סימן תלב ס"ק יג

(יג) ומיהו וכו' - חולק ע"ז דאין כאן חשש ברכה לבטלה דכן הוא המצוה לבדוק החמץ ולחפש אחריו שמא ימצא ואם לא ימצא אין בכך כלום והט"ז כתב עוד דהברכה קאי על מה שיבער למחר בודאי מה ששייר מאכילתו אלא שמהיום מתחיל ע"י הבדיקה וכו"ל בסימן תל"א וכן הסכימו אחרונים לדינא ועיין בח"י שכתב דמ"מ אין כדאי לבטל מנהג של ישראל ועיי"ש שנתן טעמים להמנהג וגם האר"י ז"ל כתב מנהג זה ושיניח יו"ד פתיתים אכן יש ליזרה הרבה שלא יאבד אחד מן הפתיתין ועיין בש"ת:

7. שער הצייון סימן תלב ס"ק יב

(יב) ובפתחי תשובה הביא בשם עמק הלכה, דכהיום שהמנהג לכבד ולנקות הבית מכל חשש חמץ קודם ליל י"ד, יש למנהג זה יסוד מדינא, עיין שם:

8. דרשו

ובזמנינו שנוהגים לנקות את הבית היטב, דעת הגרי"ש אלישיב שמעיקר הדין צריך להניח פתיתים ואם לא הניחם אין לברך על הבדיקה, שהרי קודם הבדיקה כבר מיששו וכיבדו במטאטא ובשטיפה את כל המקומות הגלויים. מאידך דעת הגרש"ז שחובה לברך גם אם לא הניחום, שכן בימינו ששוטפים ומנקים את הבית היטב, אין חובת הבדיקה משום מציאת החמץ והוצאתו מן הבית, שהרי את זה כבר עשו כשניקו היטב בימים שקודם פסח, אלא ענינה של הבדיקה הוא לבחון אם אכן ניקו היטב וכן אם לחא הכניסו חמץ אחרי הנקיין. והבודק בדיקה זו קיים את המצוה גם אם בסופו של דבר אין חמץ.

9. שו"ת יחוה דעת חלק ה סימן לא

המנהג שנהגו לפזר חתיכות פת בכל פינות הבית בליל י"ד בניסן לפני בדיקת החמץ, ובעל הבית הבודק ומחפש אחר

16. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תלג סעיף א
הבדיקה צריך שתהיה לאור הנר ולא לאור הלבנה. ואם עבר
ולא בדק ליל י"ד כשבדוק ביום י"ד, לא יבדוק לאור החמה
אלא לאור הנר

ואפילו רוחצין ומנקרין ע"י עכו"ם מסתברא דנאמנים
דאנקיותא קפדי ולא מרעי נפשייהו כ"כ בשו"ת שבסוף
חידושי מהרי"ש לפסחים:

23. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תלג סעיף יא
המכבד חדרו ב"ג בניסן ומכוין לבדוק החמץ ולבערו ונזהר
שלא להכניס שם עוד חמץ, אף על פי כן צריך לבדוק בליל
י"ד.

24. משנה ברורה סימן תלג ס"ק מה
(מה) אעפ"כ צריך לבדוק וכו' - שהכיבוד אינו בדיקה גמורה
שמא נשתתיר חמץ באיזה גומא ואפילו אם בדק לאור הנר
בחורין ובסדקין ג"כ צריך לחזור ולבדוק בלילה ככל ישראל
שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה [כ"ז מתבאר מתוך דברי
תה"ד בשם מרדכי] ולפי מה שכתבנו לעיל בס"א בלא"ה אין
לסמוך אבדיקת היום אפילו היה לאור הנר שהנר אין מאיר
ביום כ"כ כמו בלילה:

25. ערוך השולחן אורח חיים סימן תלג סעיף יג
כתבו הטור והש"ע סעיף י"א המכבד חדרו ב"ג בניסן ומכוין
לבדוק החמץ ולבערו ונזהר שלא להכניס שם עוד חמץ
אעפ"כ צריך לבדוק בליל י"ד עכ"ל וזהו כמ"ש בסוף סי'
הקודם דאע"פ שכבר בדקו כמו שהמנהג אצלנו מ"מ חייבין
בעיקר בדיקה שתקנו אור לארבעה עשר וכתבו דצריך בלילה
לבדוק היטב ולא רק לצאת ידי חובת בדיקה משום דע"כ כיבוד
לא נתבערו מה שבגומות וצריך עתה לבדוק באור הנר
בגומות ובחורין וסדקין [מג"א סק"כ] **זוה לא שייך אצלינו
שבדקין יפה יפה קודם הפסח**

26. שו"ת יחוה דעת חלק א סימן ה
אמנם הגאון מהרי"י שפירא בחידושי פסחים (בתשובה סי'
י"ב) כתב, שרוב המוני העם מקילים בבדיקת החמץ בליל י"ד,
ואין מקפידים לבדוק יפה בחורין ובסדקים, כמצות חז"ל מדין
התלמוד, אלא בודקים דרך העברה בעלמא כמה חדרים
בשעה מועטת, ויש להם על מה שיסמוכו, מכיון שמקודם לכן
הנשים רוחצות ומשפשפות ומנקות כל החדרים היטב מן
החמץ. ע"כ. (זוה להיפך ממ"ש בס' דגלי הודיה והמצוה על
תהלים דף ק"ט ע"ב, שהעושה כן מברך ברכה לבטלה. ואינו
מוכרח). ומכל מקום נ"ל שלכתחילה צריך לבדוק היטב בליל
י"ד כהלכה.

27. שו"ת אור לציון חלק ג פרק ז - דיני בדיקת חמץ אות טו
טו. שאלה. מי שניקה את ביתו מחמץ קודם ליל י"ד בניסן,
האם צריך לחזור ולבדוק בליל י"ד.
תשובה. אף מי שניקה ביתו קודם ליל י"ד בניקוי יסודי לבער
כל חמץ, בכל זאת צריך לבדוק ביתו בליל י"ד ככל דיני בדיקת
חמץ ובברכה. ומכל מקום אם עשה ממש בדיקת חמץ לפני
ליל י"ד, די שיבדוק בליל י"ד חדר אחד ויציא חובת בדיקת
חמץ.

17. משנה ברורה סימן תלג ס"ק א
(א) לאור הנר - ובליל י"ד שאז בני אדם מצויים בבתייהם ואור
הנר יפה אז לבדיקה משא"כ ביום אין האור מנהיר כבלילה
ותקנו הבדיקה דוקא ע"י אור הנר שעל ידה יוכל לבדוק גם
בחורין וסדקין ואם הקדים ובדק יום י"ג לאור הנר צריך לחזור
ולבדוק ליל י"ד כתקנת חכמים ומ"מ נראה דאין לברך אז
בלילה על הבדיקה דיש פוסקים דבדיעבד יצא בבדיקה
ראשונה אכן אם בדק בליל י"ג לאור הנר שבלילה אור הנר
יפה לבדיקה ונזהר היטב שלא להכניס חמץ א"צ לחזור
ולבדוק כן הסכימו רוב אחרונים והרוצה להחמיר על עצמו
לחזור ולבדוק עכ"פ לא יברך אז:

18. שער הציון סימן תלג ס"ק ה
והנה מדברי הפרי חדש והגר"א והלכות קטנות וחק יעקב
משמע **דאפילו לכתחלה יוכל לבדוק בליל י"ג לאור הנר**,
אם רק מתכוין לשם בדיקה, אכן **בספר חק יוסף פקפק על**
זה דאף דמצד הבדיקה אין קפידיא בזה, מכל מקום יש למנע
מזה, **דיפסיד אז הברכה**, לפי מה דקיימא לן כהרמ"א בסימן
תל"ו דהבודק קודם הזמן לא יוכל לברך

19. שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן תלג סעיף ז
אבל אם רוצה לבדוק כל חדריו בליל י"ג או בשאר לילות
השנה לאור הנר ולהזהר שלא להכניס לשם עוד חמץ הרשות
בידו רק שלא יברך על בדיקה זו כמו שיתבאר בסימן תל"ו
לפיכך נכון הדבר שישיר חדר אחד לבדוק בליל י"ד ולברך
על בדיקתו שלא להפסיד ברכה בידים ומכל מקום אף אם
בדק כל חדריו ולא שיר כלום צריך הוא לחזור ולבדוק פעם
אחרת לא פחות חדר אחד בליל י"ד כיון שבלילה זה חל חיוב
הבדיקה על כל ישראל שלא בדקו עדיין חל החיוב גם על זה
שבדק כבר שלא לחלק בינו ובין כל ישראל.

ויש חולקין על זה ואומרים שאין צריך לחזור ולבדוק כלום
בליל י"ד כיון שכבר בדק כל חדריו כדינם בלילה לאור הנר
ויש לחוש לדבריהם שלא לברך כשחוזר ובודק חדר אחד
בליל י"ד:

20. פסקי תשובות אורח חיים סימן תלג אות ח
ויש שכתבו שיש לנהוג כך: שאותן רהיטים וארונות שיש טורח
לסלקם ולהחזירם למקומם בליל בדיקת חמץ, וכן ארונות
ומגירות שמכניס אותם לפסח ומכסים אותן בנייר ומניחים
בהם כלי פסח, שכמעט בלתי אפשרי בליל י"ד לפרק ולהוציא
תכולתן כדי לבדוק אותם לאור הנר, אזי לאחר שגומרים
לנקותן בימים שלפני פסח לפני שמניח הנייר והכלים
בארונות יבדוק אותן והמקום שתחתיהם בלי ברכה בלילה
לאור הנר, או ביום במרפסת או נגד חלון פתוח (ויכול לסמוך
על אשתו וב"ב הגדולים בבדיקה זו) ושוב לא יהיה לו חיוב
לבדוק בליל י"ד.

21. הליכות שלמה פסח פרק ה סעיף א
בזמננו שמכבדין את הבית לפני אור לארבעה עשר, אע"פ
שחייב הבדיקה במקומו עומד, אין בעל הבית חייב לפשפש
בשעת הבדיקה בכל המקומות, אלא ידקדק ויבחוץ היטב אם
כבר ניקו כל מקום ופינה מחמץ, ואם לאו ינקוהו וזו בדיקתו
(דכיון שהדבר ברור שנוקה המקום היטב א"כ זוהי צורת הבדיקה השייכת
בו ורק במקום שצריך בדיקה בפועל חייב להתבונן בו לאור הנר)

22. שערי תשובה סימן תלג
ולכן מקילין המוני עם לבדוק דרך העברה בלי חיפוש היטב
בחורין וסדקין לפי שתחילה מכבדין רוחצין ומנקרין הכל היטב